

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การติดเชื้อในโรงพยาบาลนับเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญ เนื่องจากเป็นสาเหตุสำคัญของการป่วย ตาย และการสูญเสียทางเศรษฐกิจที่มีมูลค่ามหาศาล จากการศึกษาการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในประเทศไทยพบว่า ผู้ป่วยที่รับไว้รักษาในโรงพยาบาลประมาณร้อยละ 7.4 จะเกิดการติดเชื้อในโรงพยาบาล ซึ่งจะมีผู้ป่วยประมาณ 18,000 คนเสียชีวิต และเมื่อนับรวมความสูญเสียต่างๆไว้ทั้งหมด ประมาณได้ว่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการติดเชื้อในโรงพยาบาลจะมีมูลค่าอย่างน้อยปีละ 10,000 ล้านบาท (สมหวัง ต่านชัยวิจิตร, 2548) นอกจากนี้การติดเชื้อในโรงพยาบาลยังทำให้เกิดปัญหาเชื้อดื้อยา และทำให้ผู้ป่วยและบุคลากรเสี่ยงต่อการติดเชื้อดื้อยามากขึ้น โรงพยาบาลจะต้องใช้ยาที่มีฤทธิ์กว้างมากขึ้นและมักจะเป็นยาที่มีราคาสูง ยิ่งไปกว่านั้นการรักษา ก็มักจะไม่ค่อยได้ผลและใช้ระยะเวลาานาน (Erbaydar et al., 1995) จะเห็นได้ว่าการติดเชื้อในโรงพยาบาลเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้น ทั้งนี้ในปัจจุบันอัตราการติดเชื้อในโรงพยาบาลยังเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพที่สำคัญ ที่ต้องได้รับการประเมินเมื่อมีการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์, สมเกียรติ โพธิ์สัตย์, ยุพิน อังสุโรจน์, จารุวรรณ ธาดาเดช และศรานุช โทมรศักดิ์, 2543 ; Scheckler et al., 1998)

ในการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล นอกจากจะมีคณะกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อเป็นผู้กำหนดนโยบายและเกณฑ์การปฏิบัติแล้ว ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกระดับของโรงพยาบาล โดยเฉพาะพยาบาลซึ่งเป็นบุคลากรในทีมสุขภาพที่ใกล้ชิดและให้การดูแลผู้ป่วยตลอด 24 ชั่วโมง จึงมีบทบาทสำคัญในการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล (กรองกาญจน์ สังกาศ, 2536)

แม้ประเทศไทยมีการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อมานาน แต่การปฏิบัติงานยังมีความก้าวหน้าน้อยกว่าที่ควร จากการศึกษาของชุตินา ฉัตรรุ่ง (2540) พบว่าพยาบาลส่วนใหญ่ในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดอ่างทอง มีพฤติกรรมกาปฏิบัติกาพยาบาลในการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางสอดคล้องกับชลดา เจริญลาภ (2540) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมกาป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลของพยาบาลในจังหวัด สุราษฎร์ธานี พบว่า พยาบาลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีพฤติกรรมกาป้องกันและควบคุมการติดเชื้อใน

โรงพยาบาลในระดับปานกลางเช่นกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลยังคงเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้ในงานวิจัยยังเสนอให้เน้นการร่วมกันค้นหาปัญหาและแนวทางแก้ไขโดยพยาบาลที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ถูกต้องเหมาะสมจะนำไปสู่การบริการพยาบาลที่มีคุณภาพโดยผู้บริหารควรมีการติดตามและประเมินผลพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติการพยาบาลในการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของพยาบาลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้มีการอบรมหรือให้ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยภายในบุคคลซึ่งมีส่วนที่ทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมต่างๆ เป็นพื้นฐานที่นักพฤติกรรมศาสตร์ได้นำมาสร้างทฤษฎีโดยมีรากฐานมาจากสมมุติฐานเบื้องต้นว่า สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมมาจากองค์ประกอบภายในตัวบุคคล เช่น ความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ (บุญเยี่ยม ตระกูลวงศ์, 2530) และองค์ประกอบภายนอกตัวบุคคล เช่น สิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์ต่างๆ (Babara and Huskins, 1997) โดยพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของบุคคลก็มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้บุคคลมีความพึงพอใจและตั้งใจที่จะปฏิบัติงาน ดังเช่นแนวคิดของ McCormick และ Ilgen (1985) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ปัจจัยด้านบุคคล ความเชื่อ ค่านิยม และปัจจัยด้านสถานการณ์ ได้แก่ ลักษณะโครงสร้าง และนโยบายขององค์การสภาพแวดล้อมที่ทำงาน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหากพยาบาลมีการรับรู้ถึงพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลของตนเอง ซึ่งได้แก่ การเฝ้าระวังการติดเชื้อในโรงพยาบาล การใช้เทคนิคการปลอดเชื้อ การทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ การแยกผู้ป่วย การป้องกันการติดเชื้อจากการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุข การดูแลสุขภาพตนเองของบุคลากร การเก็บและส่งสิ่งส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ การควบคุมสิ่งแวดล้อมภายในหอผู้ป่วย การติดต่อประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดเชื้อในโรงพยาบาล และการร่วมทำวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล (Haley et al., 1985; Lynch, 1992; Meer, Jacobson, and McPherson, 1992 อ้างถึงในนุชชงค์ เยาวพานนท์, 2544) จึงน่าจะทำให้พยาบาลสามารถรับรู้และตระหนักในการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลมากขึ้นและเกิดความพึงพอใจตามมาหากพบว่าสิ่งที่ตนลงมือปฏิบัติลงไปนั้นมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของพยาบาลพบว่าความเชื่ออำนาจในตนเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติการพยาบาลที่สำคัญ (ณัฐสุดา สุจินนัทกุล, 2541) โดยผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะเป็นผู้ที่มีความมั่นคง มุ่งมั่นในการศึกษาหาความรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ (ดวงเดือน

พันธุมนาวิน, 2536) และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมต่างๆของบุคคลที่ทำงานในองค์กรนั้นด้วย (Steers, 1997; Muchinsky, 1987 อ้างถึงในกรวิภา พรหมจวง, 2541) ทั้งนี้จากการศึกษาของ คักดีชัย นิรัญทวี (2532) พบว่า ความเชื่ออำนาจในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการสอนของครู สอดคล้องกับ ฉัญญา มูลประหัส (2545) พบว่า ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูง จะทำให้การมีส่วนร่วมในงานของพยาบาลสูงขึ้น ดังนั้นหากพยาบาลมีความเชื่อในอำนาจในตนสูงน่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลของพยาบาล โดยจะเกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้รับบริการและผู้ให้บริการเช่นเดียวกัน

ทั้งนี้ในการปฏิบัติการพยาบาลด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลพยาบาลประจำการควรมีหน้าที่รับผิดชอบการปฏิบัติการพยาบาลให้ถูกต้องต่อเนื่องตามหลักวิชาการและความเหมาะสมกับหน่วยงานที่ปฏิบัติ ดังนั้นการที่พยาบาลรู้สึกถึงคุณลักษณะของงานที่ตนเองกำลังปฏิบัติงานอยู่จะทำให้พยาบาลรู้สึกถึงความหมายของงาน เกิดความรับผิดชอบต่องานที่ปฏิบัติส่งผลถึงพฤติกรรมการปฏิบัติงานได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hackman และ Oldham (1980) ที่กล่าวไว้ว่าการที่บุคคลรับรู้คุณลักษณะของงาน ความมีเอกลักษณ์ของงาน ความสำคัญของงาน จะทำให้เกิดสภาพทางจิตวิทยา 3 ประการ คือ การรู้สึกว่างานมีความหมาย การมีความรับผิดชอบต่อผลของงาน และการรับรู้ถึงผลของการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งการศึกษาของแจ่มจันทร์ คล้ายวงษ์ (2540) พบว่า ลักษณะงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ สอดคล้องกับ อุมพร วงศ์ประยูร (2545) พบว่าคุณลักษณะงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานตามบทบาทของพยาบาลวิชาชีพในหน่วยบริการปฐมภูมิ โรงพยาบาลชุมชน และเช่นเดียวกันหากพยาบาลรับรู้ถึงคุณลักษณะของงานและพึงระลึกอยู่เสมอว่าผลที่เกิดขึ้นตามมา เช่น การป้องกันและควบคุมการติดเชื้อที่มีประสิทธิภาพและทำให้อัตราการติดเชื้อลดลง เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนก็จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจและพึงพอใจในเวลาต่อมา

จากงานวิจัยเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลพบว่า ปัญหาที่พบมากเป็นอันดับแรก คือ การขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร (สมหวัง ด้านชัยวิจิตรและคณะ, 2546) ซึ่งในการที่จะให้บุคลากรพยาบาลจำนวนมากปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จและมีคุณภาพในระดับสูงนั้น จำเป็นจะต้องมีผู้ช่วยเหลือ สนับสนุน และให้การดูแลบุคคลเหล่านี้ ซึ่งก็คือผู้ที่ทำหน้าที่การจัดการนิเทศงานนั่นเอง (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2539) ทั้งนี้ Clark และ Shea (1979) กล่าวไว้ว่า หัวหน้าหอผู้ป่วยเป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารจัดการการปฏิบัติงานของบุคลากร สอดคล้องกับ

รังสิมา ศรีสุพรรณ (2547) ที่พบว่า การนิเทศของหัวหน้าหอผู้ป่วยมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ดังนั้นการจัดการนิเทศของหัวหน้าหอผู้ป่วยในเรื่องต่างๆซึ่งรวมทั้งการปฏิบัติการพยาบาลด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลจึงถือได้ว่าเป็นกระบวนการด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้ปฏิบัติงานให้เกิดความมั่นใจ มีทักษะ ความสามารถ จึงน่าจะก่อให้เกิดพฤติกรรมในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงพยาบาลที่ให้การรักษาพยาบาลระดับตติยภูมิ ซึ่งรับรักษาผู้ป่วยที่มีความเจ็บป่วยรุนแรงและวิกฤต ยุ่งยากซับซ้อน โดยทั่วไปมักพบว่าโรงพยาบาลขนาดใหญ่มีอัตราการติดเชื้อในโรงพยาบาลสูงกว่าโรงพยาบาลขนาดเล็ก ดังการศึกษาของสมหวัง ด้านวิจิตรและคณะ (2543) ที่พบว่า อัตราความชุกของการติดเชื้อในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเท่ากับ 7.1 ในขณะที่อัตราความชุกในโรงพยาบาลทั่วไปเท่ากับ 6.0 ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจในตน คุณลักษณะของงาน การจัดการนิเทศของหัวหน้าหอผู้ป่วยกับพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารได้ตระหนักถึงความสำคัญต่อพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลและเป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมของบุคลากรในระดับต่างๆเพื่อพัฒนาคุณภาพการทำงานต่อไปในอนาคต

ปัญหาการวิจัย

1. พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ อยู่ในระดับใด
2. การรับรู้ความเชื่ออำนาจในตน คุณลักษณะของงาน และการจัดการนิเทศของหัวหน้าหอผู้ป่วยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจในตน คุณลักษณะของงาน การจัดการนิเทศของหัวหน้าหอผู้ป่วย กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย

พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล หมายถึง กิจกรรมที่บุคลากรในทีมสุขภาพแสดงออกมาเพื่อจุดประสงค์ในการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลและลดอัตราการติดเชื้อในโรงพยาบาลลง (สมหวัง ด้านชัยวิจิตร, 2539) ทั้งนี้การดำเนินงานการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกระดับของโรงพยาบาล โดยเฉพาะพยาบาลเป็นบุคลากรในโรงพยาบาลที่มีความใกล้ชิดกับผู้ป่วยมากที่สุด จึงมีบทบาทสำคัญในการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นจากการพักรักษาตัวในโรงพยาบาลและควบคุมการติดเชื้อไม่ให้เกิดกระจายออกไป จากงานวิจัยของนุชยงค์ เยาวพานนท์ (2544) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลของพยาบาลและได้รวบรวมการพฤติกรรมการปฏิบัติการพยาบาลจากแนวคิดของ Halay et al. (1985), Lynch (1992) และ Meer, Jacobson และ McPherson (1992) โดยพยาบาลประจำการควรปฏิบัติกิจกรรมในการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล คือ การเฝ้าระวังการติดเชื้อในโรงพยาบาล การใช้เทคนิคการปลอดเชื้อ การทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ การแยกผู้ป่วย การป้องกันการติดเชื้อจากการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุข การดูแลสุขภาพตนเองของบุคลากร การเก็บและส่งสิ่งส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ การควบคุมสิ่งแวดล้อมภายในหอผู้ป่วย การติดต่อประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดเชื้อในโรงพยาบาล และการร่วมทำวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล

ความเชื่ออำนาจในตน เป็นความเชื่อของบุคคลที่มีต่อประสบการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นว่ามีผลมาจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง ตนสามารถที่จะทำนายหรือควบคุมเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นได้ โดย Rotter (1982) ได้อธิบายคุณลักษณะของผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนว่าจะมีลักษณะมีความไวต่อตัวและมีความพร้อมต่อสภาวะแวดล้อมที่จะเชื่ออำนาจหรือนำมาซึ่งความรู้

และข่าวสารที่จะเป็นประโยชน์ต่อการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม ปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ ให้คุณค่าต่อการเสริมแรงที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากทักษะหรือความชำนาญมากกว่าสิ่งที่จะมามีอิทธิพลครอบงำ นอกจากนี้ Strickland (1977) กล่าวว่าผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนเองจะมีการตัดสินใจที่มั่นคงเด็ดเดี่ยว ทำงานโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา ทำงานเป็นระบบระเบียบ มีความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม มีความตั้งใจศึกษาหาความรู้เพื่อปรับปรุงตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมนั้นๆ เห็นคุณค่าและความพยายามของตนและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน โดยจากการศึกษาของ คักคีย์ นิรัญทวิ (2532) พบว่า ความเชื่ออำนาจในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการสอนของครู ดังนั้นหากพยาบาลมีความเชื่อในอำนาจในตนเองจึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลเช่นเดียวกัน

คุณลักษณะของงาน โดย Hackman และ Oldham (1980) กล่าวไว้ว่า การรับรู้คุณลักษณะของงานภายในองค์การจะทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจและมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงานและประสิทธิผลของงาน ประกอบด้วยความหลากหลายของงาน ความมีเอกลักษณ์ของงาน ความสำคัญของงาน ความมีอิสระในการทำงาน และผลป้อนกลับของงาน โดยจากการศึกษาของ Roedel และ Nystrom (1988) พบว่า รูปแบบของลักษณะงาน เป็นส่วนสำคัญที่ชี้ไปถึงปฏิกิริยาของลูกจ้าง เช่น ความพึงพอใจ ผลการปฏิบัติงาน การขาดงาน และการลาออก ทั้งนี้ลินี เกิดประสงค์ (2547) พบว่าคุณลักษณะงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลในศูนย์สุขภาพชุมชนภาคเหนือตอนล่าง สอดคล้องกับการศึกษาของวรดา ช่วยแก้ว (2542) ซึ่งพบว่าคุณลักษณะงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการปฏิบัติบทบาทด้านบริหารของหัวหน้าหอผู้ป่วย ดังนั้นคุณลักษณะของงานก็น่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลของพยาบาลเช่นกัน

การจัดการนิเทศของหัวหน้าหอผู้ป่วย เป็นการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยในกระบวนการที่อำนวยความสะดวกระหว่างการปฏิบัติการพยาบาลด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล เพื่อให้งานเกิดผลดีและบรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ดังที่ฟาริดา อิบราฮิม (2537) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศเป็นการสนับสนุน การช่วยเหลือ แนะนำให้บุคคลสามารถทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ประสิทธิภาพของผลิตผลจะสูงก็ด้วยการบริหารบุคลากร ทรัพยากรอื่น ๆ และระบบงานที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ Nicklin (1997) ได้เสนอแนวทางสำหรับผู้นำนิเทศทางการพยาบาลว่าความสามารถของหัวหน้าหอผู้ป่วยในการปฏิบัติบทบาทใน 3 ด้าน คือ การบริหารจัดการ การให้การศึกษา และการให้การสนับสนุน จะช่วยพัฒนาความรู้และ

ขีดความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน โดยจากการศึกษาของ รังสิมา ศรีสุพรรณ (2547) พบว่าการนิเทศของหัวหน้าหอผู้ป่วยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานของพยาบาลโรงพยาบาลทั่วไป สอดคล้องกับพิมผกา ไชยยาเลิศ (2548) พบว่าการนิเทศของหัวหน้าหอผู้ป่วยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาตนเองของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย ดังนั้นหากการจัดการนิเทศงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยในด้านต่างๆซึ่งรวมทั้งในด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงน่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลของพยาบาลเช่นกัน

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานดังนี้

1. ความเชื่ออำนาจในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล ของพยาบาลประจำการ
2. คุณลักษณะของงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล ของพยาบาลประจำการ
3. การจัดการนิเทศของหัวหน้าหอผู้ป่วยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล ของพยาบาลประจำการ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พยาบาลประจำการ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย
  - 2.1 ความเชื่ออำนาจในตนเอง คุณลักษณะของงาน และการจัดการนิเทศของหัวหน้าหอผู้ป่วย และพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

1. **พฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล** หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรายงานตนเองถึงกิจกรรมที่ปฏิบัติโดยมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล ทั้งนี้การติดเชื้อในโรงพยาบาล คือ การติดเชื้อที่เกิดจากการได้รับเชื้อขณะที่ผู้ป่วยได้รับการตรวจและ/หรือได้รับการรักษาในโรงพยาบาล และไม่อยู่ในระยะพักตัวของเชื้อ (โดยทั่วไปการติดเชื้อในโรงพยาบาลมักเกิดขึ้นในผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาในโรงพยาบาลแล้ว

นานเกิน 48-72 ชั่วโมง) รวมถึงการติดเชื้อของบุคลากรจากการปฏิบัติงานในโรงพยาบาล (สถาบันบำราศนราดูร กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2550: 19) ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัย ได้ดัดแปลงจาก นุชยงค์ เยาวพานนท์ (2544) ที่บูรณาการจากแนวคิดของ Halay et al. (1985), Lynch (1992) และ Meer, Jacobson และ McPherson (1992) โดยประเมินพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อทั้งหมด 10 กิจกรรม คือ

1.1 การเฝ้าระวังการติดเชื้อในโรงพยาบาล หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรายงานตนเองถึง การติดตามการเกิดการติดเชื้อในโรงพยาบาลของผู้ป่วย โดยการสังเกตอาการและอาการแสดง การบันทึกข้อมูลลงในบันทึกทางการแพทย์ การติดตามผลการตรวจสอบทางห้องปฏิบัติการ และการรายงานหัวหน้าเวร หรือหัวหน้าหอผู้ป่วย หรือพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ หรือแพทย์ทันที หากพบว่าผู้ป่วยมีการติดเชื้อในโรงพยาบาล

1.2 การใช้เทคนิคการปลอดเชื้อ หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรายงานตนเองถึง การทำหัตถการพยาบาลในบริเวณที่ต้องการให้ปราศจากเชื้อโดยการใช้เทคนิคปลอดเชื้อ และการใช้เทคนิคสะอาดเพื่อเป็นการยับยั้งการเพิ่มจำนวนและการแพร่กระจายของเชื้อโรค เช่น การล้างมือที่ถูกต้องตามหลักในการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล

1.3 การทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรายงานตนเองถึง การล้าง การทำลายเชื้อ และการทำให้ปราศจากเชื้อของอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจรักษาทางการแพทย์อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมถึง การดูแล การจัดเก็บ การตรวจสอบวันหมดอายุของอุปกรณ์เครื่องมือการแพทย์ที่ผ่านการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ

1.4 การแยกผู้ป่วย หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรายงานตนเองถึง การคัดกรองผู้ป่วยที่เสี่ยงต่อการแพร่เชื้อไปยังผู้อื่น การแยกผู้ที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อได้ง่ายออกจากผู้ป่วยอื่น และการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ตามชนิดของการแยกผู้ป่วยได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน รวมถึง การให้ความรู้แก่ผู้ป่วยและญาติในการปฏิบัติตนเองอยู่ในห้องแยก

1.5 การป้องกันการติดเชื้อจากการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุข หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรายงานตนเองถึง การปฏิบัติกิจกรรมที่ลดความเสี่ยงจากการเป็นผู้แพร่กระจายเชื้อจากผู้ป่วยถึงผู้ป่วยหรือผู้ป่วยถึงบุคลากรทางสุขภาพ การป้องกันอุบัติเหตุจากการปฏิบัติงาน และการใช้เครื่องป้องกันขณะปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

1.6 การดูแลสุขภาพตนเองของบุคลากร หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรายงานตนเองถึง การป้องกันตนเองไม่ให้ติดเชื้อจากการดูแลผู้ป่วย การได้รับการดูแลสุขภาพประจำปี และการรักษาหากตนเองได้รับความเจ็บป่วย

1.7 การเก็บและส่งสิ่งส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรายงานตนเองถึง การบรรจุ การเก็บ ได้อย่างถูกต้องหลักในการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล

1.8 การควบคุมสิ่งแวดล้อมภายในหอผู้ป่วย หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรายงานตนเองถึง การปฏิบัติการดูแล รักษาความสะอาดสิ่งแวดล้อมและสภาพบรรยากาศในหอผู้ป่วยให้ถูกสุขลักษณะอยู่เสมอ

1.9 การติดต่อประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดเชื้อในโรงพยาบาล หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรายงานตนเองถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างพยาบาลประจำการกับแพทย์ ผู้ป่วย ญาติ และบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการติดตามนโยบายในการปฏิบัติการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล

1.10 การร่วมทำวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรายงานตนเองถึง การที่พยาบาลประจำการศึกษางานวิจัยและการนำมาประยุกต์ใช้ หรือการให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล

2. ความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลประจำการที่มีต่อการปฏิบัติการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล ทั้งที่ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการทำงาน เกิดจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยสร้างตามแนวคิดของ Rotter (1982) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

2.1 มีความไวตื่นตัว หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลประจำการที่มีต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการทำงานและติดตามการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

2.2 ปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลประจำการที่มีต่อการปรับปรุงตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการใหม่ในด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล รวมถึงมีการปรับตัวหากมีการระบาดของโรคใหม่ๆเกิดขึ้น

2.3 เห็นคุณค่าของทักษะหรือผลสำเร็จจากความพยายามของตน หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลประจำการที่มีต่อการใช้ความสามารถในด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อใน

โรงพยาบาลดูแลผู้รับบริการอย่างเต็มที่แล้วจะทำให้ผู้รับบริการปลอดภัยจากการติดเชื้อในโรงพยาบาลและรับรู้ว่าแม้การป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลยากเพียงใดถ้ามีความพยายามก็จะสำเร็จ

2.4 ต่อต้านสิ่งที่มีอิทธิพลครอบงำ หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลประจำการที่มีต่อความสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาในการทำงานด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลได้อย่างมีเหตุผล ถ้าแสดงความคิดเห็นและเชื่อว่าผลจากการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลมาจากการกระทำของบุคลากรในโรงพยาบาล

3. **คุณลักษณะของงาน** หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลประจำการที่มีต่อลักษณะงานในด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลที่ตนเองปฏิบัติว่า งานที่ปฏิบัติได้ใช้ทักษะกิจกรรม ประสบการณ์ และความชำนาญหลายๆด้าน ลักษณะงานที่ทำทลายความสามารถและมีความหมาย มีองค์ประกอบความรู้ทางการแพทย์ตรงกับความรู้และความรับผิดชอบในงานนั้น รวมทั้งใช้สติปัญญาในการปฏิบัติงานเพื่อให้สำเร็จบรรลุเป้าหมาย ซึ่งผู้วิจัยสร้างตามแนวคิดของ Hackman และ Oldham (1980) ประกอบด้วยด้วย 5 ด้าน ดังนี้

3.1 ความหลากหลายของงาน หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลประจำการที่มีต่องานด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลได้ใช้ทักษะกิจกรรม ประสบการณ์ และความชำนาญหลายๆด้าน เป็นลักษณะงานที่ทำทลายและมีความหมาย ต้องใช้องค์ความรู้ทางการแพทย์ รวมทั้งได้ใช้สติปัญญาและความรับผิดชอบในงานปฏิบัติงานเพื่อให้งานสำเร็จบรรลุเป้าหมาย

3.2 ความมีเอกลักษณ์ของงาน หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลประจำการที่มีต่องานด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล เป็นงานที่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะทาง เป็นงานที่ต้องวางแผนการพยาบาลเพื่อความถูกต้องตามมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งเป็นงานที่ใช้การพยาบาลแบบองค์รวมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ในการดูแลทั้งผู้ป่วยและตนเองเพื่อลดการติดเชื้อในโรงพยาบาล

3.3 ความสำคัญของงาน หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลประจำการที่มีต่องานด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลเป็นงานที่ส่งผลต่อชีวิต ความปลอดภัยต่อผู้ให้บริการและผู้รับบริการ รวมทั้งเป็นงานที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมความสำเร็จขององค์กร และเป็นงานที่มีผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจขององค์กร

3.4 ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลประจำการที่มีต่องานด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลที่ปฏิบัติเป็นงานที่มีความอิสระในการ

ปฏิบัติงานตามหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ใช้ความสามารถของตนในการตัดสินใจในงาน และไม่ต้องมีผู้ควบคุมในการปฏิบัติงาน

3.5 ผลป้อนกลับของงาน หมายถึง การได้รับการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยรวม การชี้แจง และแก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลจากผู้บังคับบัญชา รวมถึงเกิดความพึงพอใจเมื่องานด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลประสบผลสำเร็จ

4. การจัดการนิเทศของหัวหน้าหอผู้ป่วย หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลประจำการที่มีต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยในการบริหาร อำนวยความสะดวกให้เกิดการนิเทศขึ้นในการปฏิบัติการพยาบาลด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล เพื่อให้งานเกิดผลดีและบรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งได้สร้างตามแนวคิดของ Nicklin (1997) ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ด้านการบริหารจัดการ (Normative) หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลประจำการที่มีต่อการปฏิบัติของหัวหน้าหอผู้ป่วยในการปฏิบัติด้านบริหารจัดการในหน่วยงาน เรื่องการจัดหาเครื่องมือ/มาตรฐาน บุคลากร ในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานค้นคว้าเมื่อมีข้อสงสัยหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติงาน และประยุกต์ใช้คู่มือ/มาตรฐานให้เหมาะสมกับหน่วยงาน มีการสร้างกฎระเบียบในการปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลกำหนดไว้ รวมถึงแก้ไขปัญหที่เกิดจากการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อแก่ผู้ปฏิบัติงานได้ทันต่อเหตุการณ์

4.2 ด้านการให้การศึกษ (Formative) หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลประจำการที่มีต่อการปฏิบัติของหัวหน้าหอผู้ป่วยกระตุ้นให้บุคลากรสนใจหาความรู้ในการปฏิบัติด้านป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลและจัดให้ผู้ปฏิบัติงานเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในหน่วยงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ถ่ายทอดความรู้ความชำนาญหรือประสบการณ์ สร้างเสริมทักษะในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลแก่บุคลากรในหน่วยงานให้รู้จักใช้ความรู้เทคนิคต่างๆ รวมทั้งให้ความร่วมมือในการจัดทำโครงการพิเศษหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานเพื่อทำให้งานในด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลมีประสิทธิภาพ

4.3 ด้านการให้การสนับสนุน (Restorative) หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลประจำการที่มีต่อการปฏิบัติของหัวหน้าหอผู้ป่วยในการสนับสนุนระบบการทำงาน เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆที่เอื้ออำนวยในด้านการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล จัดสวัสดิการ

ในการตรวจสุขภาพประจำปี การดูแลให้พยาบาลประจำการได้รับวัคซีนที่พึงจะได้รับในการทำงาน ในโรงพยาบาล รวมทั้งคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำเมื่อมีปัญหาด้านสุขภาพ เพื่อเป็นการบำรุงขวัญ ให้ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ

5. **พยาบาลประจำการ** หมายถึง พยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการที่ปฏิบัติงานใน โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการทุกแผนก คือ แผนกอายุรกรรม แผนก ศัลยกรรม แผนกกุมารเวชกรรม แผนกตา หู คอ จมูก แผนกสูติศาสตร์และนรีเวชวิทยา และหอผู้ป่วยพิเศษ ยกเว้น แผนกผู้ป่วยนอก ห้องผ่าตัด ห้องคลอด และห้องฉุกเฉิน เนื่องจากมีบาง กิจกรรมในการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อไม่ครบถ้วน

6. **โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ** หมายถึง โรงพยาบาล มหาวิทยาลัยที่อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมหาวิทยาลัยใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของ บุคลากรวิชาชีพสุขภาพและเป็นสถานศึกษา ฝึกอบรมบุคลากรทางสุขภาพ ให้บริการด้านสุขภาพ อนามัยในทุกสาขาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและสร้างนวัตกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพของประชาชน มีทั้งหมด 7 แห่ง คือ โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลรามาธิบดี โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิม พระเกียรติ โรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฯ โรงพยาบาล มหาราชนครเชียงใหม่ โรงพยาบาลศรีนครินทร์ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารการพยาบาลในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันและ ควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษาวิจัยประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกัน และควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลต่อไปในอนาคต